

підлості вже нема!»; «До всього придивляйся пильно й строго, пізнай усе, не омни нічого, а тільки зради й тиші стережись. А стрінуться – зумій їх замогти, і не мене – себе віднайдеши ти!» [1, с. 60].

У творчості В. Підпалого серце постало центром тілесного і духовного життя, осереддя емоційно-цілісного потоку свідомості. Алегорично-творча спадщина поета – немов «білі полотняні рушники в червоно-чорних роздумах мереж». Вона вражає і кличе до борні, невпокорена, як «міцний горішок». Із глибин чистого серця, мов із благодатей євангельських, струмують у вірші Краса, Істина, Добро, Справедливість, потяг до Свободи.

Гострий розум поета «мав великий дар природи наповнювати слово думкою». Воно «сіє, родить, з попелу росте», викреслає Правду. У тайнах поетової душі Слово не тільки «віночок квітки, що у сивім небі шукає живих тонів». Воно «невиразній блідності» тогочася протиставляє власні виразні горизонти чуттів і думок, здатних передати гуманітарну ауру нації, кличе до борні. Немов «коріння <...>, що гризе каміння, аби води дістать для дерев, що сохнуть» [1, с. 206].

Серце поета глибоко вкоренилося в його віршах,

елегіях, баладах, поемах. Для кожного почуття, посилу, поруху сердечного, хвилювання тощо митець створив оригінальні образи: ліричні картини, зарисовки. Палітра їх – розмаїта, барвиста, довершено-досконала і за естетичними вимірами, і за глибиною духовно-божественних критеріїв Світу.

Близька В. Підпалому ідея «метафізики любові і філософії серця», глобально розроблена свого часу Г. Сковородою і П. Юркевичем, дає вагомий підстави вбачати в цьому «тихому» шістдесятникові щирого й непохитного послідовника українських любовмудрів-кордоцентристів.

Література

1. Підпалый В. О. Золоті джмелі : вибрані твори / В. О. Підпалый ; упоряд. та прим. Н. А. Підпалої ; худож. оформл. К. І. Сулими. – К. : Твім інтер, 2011. – 560 с.
2. Потєбня А. А. Слово и миф / А. А. Потєбня ; составл., подгот. текста и примеч. А. Л. Топоркова ; отв. ред. А. К. Байбурина ; предисл. А. К. Байбурина. – М. : Изд-во «Правда», 1989. – 624 с.
3. Сковорода Г. Вірші. Пісні. Байки. Діалоги. Трактати. Притчі. Прозові переклади. Листи / Г. С. Сковорода. – К. : Наук. думка, 1983. – 541 с.
4. Юркевич П. Д. Философские произведения / П. Д. Юркевич ; сост. и подг. А. И. Абрамова и И. В. Борисовой. – М. : Правда, 1990. – 672 с.

Світлана Тіткова

ВИДАВНИЧИЙ ЦЕНТР «АРХЕОЛОГІЯ» – ВАЖЛИВА СТОРІНКА В ІСТОРІЇ КНИГОДРУКУВАННЯ ПОЛТАВЩИНИ

Сьогоднішні політичні негаразди в нашій країні спонукають все глибше досліджувати й аналізувати події та факти, які мали місце в історії України. На тлі суцільного негативу хочеться віднаходити, зберігати й популяризувати відомості про досягнення та здобутки в різних галузях науки й культури нашої країни, усе те, чим можна і треба пишатися. А надбання України мають величезне значення і для поступу світового. Однією з таких цікавих сторінок нашого культурного буття є видавничий діяльність.

Вітчизняна видавничий справа в різні часи зазнала важких випробувань. Не треба заглиблюватися в далеке минуле, щоб побачити злеги й падіння у процесі виробництва друкованої продукції. Але зі здобуттям Україною незалежності збільшився масив якісно виданої літератури. Зауважимо, що за радянських часів, наприклад, у Полтаві «не було можливості видавати книги, видавничий справа обмежувалася періодичними виданнями – місцевими газетами. Щоб видати книжку, потрібно було звертатися у державні видавництва, найближче з яких – «Прапор» – було у Харкові» [6, с. 6]. З 1991 року почався активний розвиток видавничої справи в нашому краї, із цього часу «на Полтавщині діє також програма випуску соціально значущої літератури коштом обласного бюджету, до переліку входить література історична, краєзнавча, художня, література для дітей»

[6, с. 6]. Одним із найважливіших наслідків здобуття Україною незалежності у видавничій галузі стало розкрячення книговидання та скасування цензурних обмежень. Почала формуватися система вільних від ідеологічного тиску видавництв різних форм власності.

«Демократизація книговидання сприяла виникненню нових численних видавничих центрів. Книжки й брошури видаються не лише в усіх обласних та університетських містах» [5], але й у невеликих містах та селищах міського типу. Наукові установи отримали можливість готувати оригінал-макети для друкарень і створювати свої видавничі центри. На Полтавщині, зокрема, починається активний процес популяризації знань про історію та археологію, а невдовзі з'являється видавничий центр «Археологія» – спеціалізований науково-інформаційний і видавничий підрозділ Центру охорони та досліджень пам'яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, основним змістом діяльності якого було збирання, систематизація та поширення пам'яток охоронних та історичних знань щодо найдавнішої історико-культурної спадщини України [4].

Видавничий центр був заснований у квітні 1995 року на базі першого в Україні спеціалізованого пам'яток охоронного та науково-дослідного закладу з

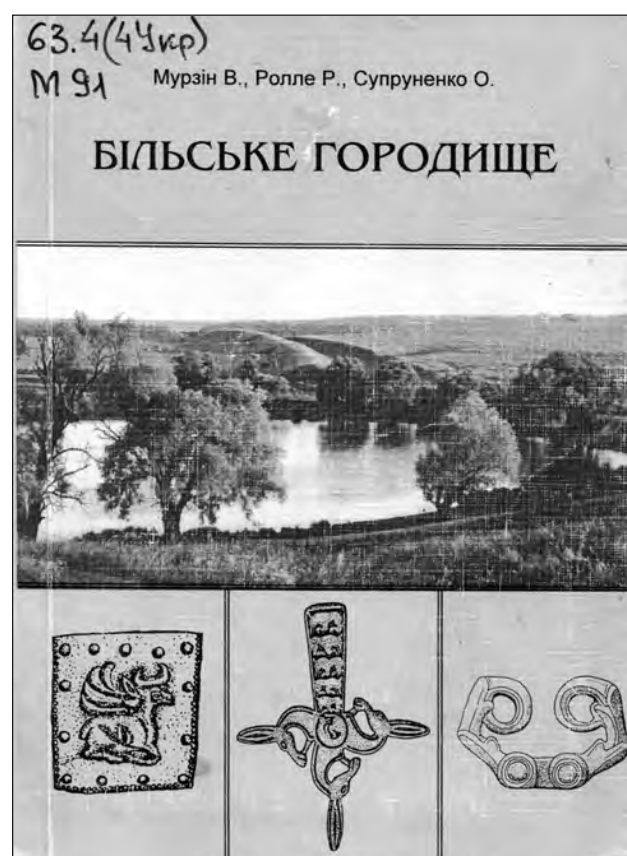
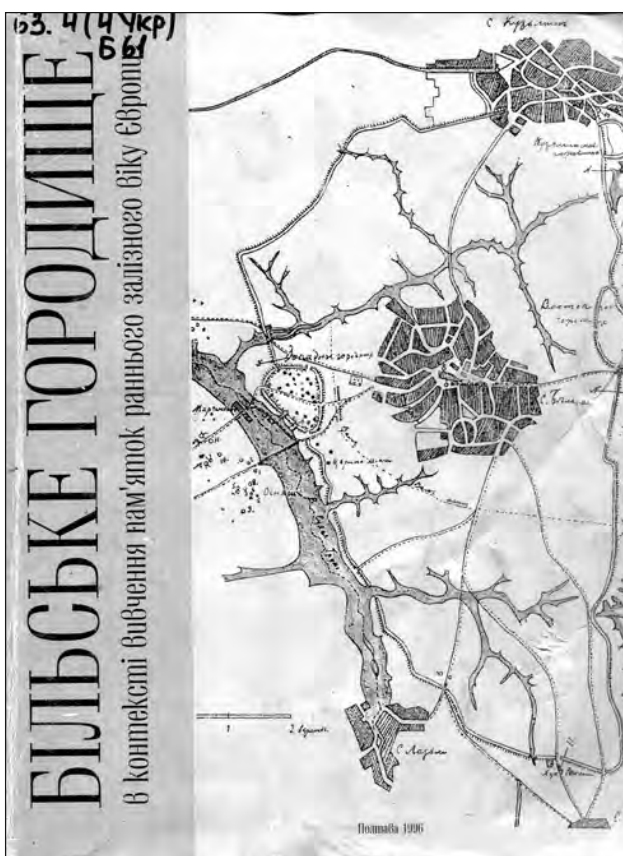

охорони пам'яток найдавнішої культурної спадщини – Центру охорони та досліджень пам'яток археології. Він виконував функції наукового видавництва, що задовольняло запити археологічних та інших наукових установ Лівобережної України, готувало до друку наукові праці археологів, істориків, краєзнавців Полтавщини й суміжних областей.

У 2000-х роках видавничий центр «Археологія» стає популярним не лише в Україні, а й за її межами. Якісна науково-краєзнавча література активно поширюється серед учених, дослідників, студентів і зацікавлених цією тематикою. Плідна робота видавничого центру була відзначена на Міжнародній виставці-ярмарку «Книжковий сад – 2003», яка відбулася в Києві. З-поміж його успішно реалізованих проєктів – ціла «серія» «Полтавських археологічних

держадміністрація, для реалізації окремих видавничих проєктів долучалася спонсорська допомога.

Періодично з'являлися публікації в місцевих газетах про роботу видавничого центру «Археологія». Так, у замітці 1996 року йшлося про випуск ним «унікального збірника наукових праць “Більське городище у контексті вивчення пам'яток раннього залізного віку Європи” за редакцією О. Б. Супруненка» [3, с. 1]. До збірника ввійшли роботи вчених Полтави, Києва, Харкова, Одеси, Гамбурга, Кракова й інших міст. Опубліковані матеріали були присвячені городищам і поселенням Великої Скіфії, особлива увага приділялася старожитностям скіфської доби Полтавщини. Стаття 1999 року висвітлювала поважний результат співпраці науковців видавничого центру із зарубіжними колегами – книгу «Більське

збірників», бібліографічних покажчиків, чимало тематичних збірників наукових праць на археологічну та історичну тематику, монографічних і краєзнавчих видань загальним обсягом понад 750 друкованих аркушів» [11, с. 47–48].

Видавнича діяльність спрямовувалася на виготовлення якісної, змістовної наукової та науково-популярної продукції, доступної широкому колу читачів. До роботи залучалися фахівці-науковці Центру охорони та досліджень пам'яток археології, більшість із яких – випускники Полтавського державного педагогічного інституту (нині національного педагогічного університету) імені В. Г. Короленка. Видавничий центр «Археологія» підтримувала Полтавська обласна

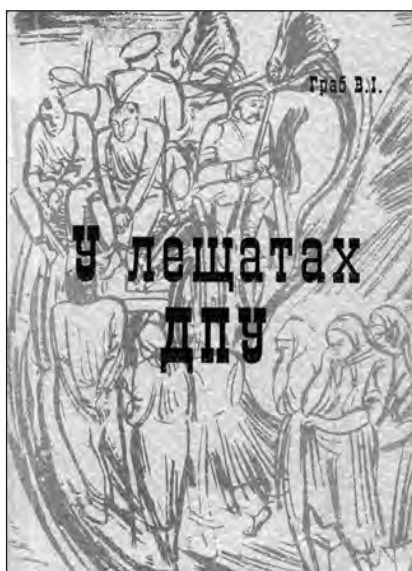
городище» (співавтори В. Мурзін, Р. Ролле, О. Супруненко), указуючи, що це «видання, написане у науково-популярному стилі, багатоілюстративне, буде цінним посібником для учителів, краєзнавців, студентів, всіх, хто цікавиться історією Полтавщини» [9, с. 8].

2000 року було видано й широко презентовано збірник наукових праць «Музеї, меценати, колекції», наголошувалося, що це «видання вводить до наукового обігу невідомі сторінки життя і діяльності фундаторів музейних зібрань і вчених, музейних працівників та колекціонерів», висвітлює «історію та зв'язки з музеєм витончених мистецтв і старожитностей Харківського університету, Церковно-археологічним музеєм Київської духовної академії» [8, с. 4].

Того ж року Т. Курочка (працівник управління культури облдержадміністрації) говорить у пресі про діяльність Центру охорони та досліджень пам'яток археології й особливу увагу звертає на її науково-видавничий сегмент: «...за порівняно короткий відрізок часу побачили світ близько 72 видань, які підготовлені і випущені видавничим центром «Археологія»» [7, с. 2]. У статті йшлося про те, що в кінці березня 2000 року в обласній науковій бібліотеці відбулася презентація нових видань центру: журналу «Археологічний літопис Лівобережної України», «Полтавського археологічного збірника» та збірника статей «Християнські старожитності Лівобережної України», книги В. Граба « У лещатах ДПУ» [7, с. 2], наголошувалося, що ці видання викликають значний інтерес читацького загалу.

Спектр послуг, які міг надавати видавничий центр, свідчить про його значний потенціал. Тут могли підготувати до друку наукове видання за тематикою видавництва або спорідненою з нею, монографії, збірники наукових праць, збірку тез, путівник, красномовний нарис, каталог музейної колекції чи

виставки. Також надавали консультації з підготовки до друку рукописів, здійснювали наукове редагування, підготовку бібліографічного апарату видання, добір або виготовлення ілюстрацій, музейного і виставкового етикетажу, забезпечували повний цикл створення оригінал-макетів книг і журналів тощо. За роки роботи видавничого центру побачили світ 16 монографій, 18 збірників наукових праць, 9 бібліографічних покажчиків, 10 буклетів, 25 окремих та спарених номерів журналу.

Видавнича діяльність центру була досить плідною. На особливу увагу заслуговує проект другого в Україні профільного археологічного наукового журналу – «Археологічний літопис Лівобережної України». Це було спільне фахове періодичне видання Центру охорони та досліджень пам'яток археології й Інституту археології НАН України з проблем археології та стародавньої історії. «Археологічний літопис Лівобережної України» видавався як піврічник упродовж 1997–2009 років, мав кольорову обкладинку, якісні ілюстрації та світліни, спочатку чорно-білі, а з 2007 року – кольорові. Увагу читачів завжди привертала змістовні, унікальні матеріали на сторінках журналу, авторами яких були не лише науковці України, але й Франції, Росії, представники наукових археологічних та історичних закладів, університетів, музеїв, історико-культурних заповідників Києва та Запоріжжя, Одеси й Полтави, Санкт-Петербурга та Парижа. «У журналі постійно вміщувалися рубрики – “Археологія” (статті, публікації), “Нумізмика”, “Краєзнавство”, “Історія археології та музейництва”, “Персоналії”, “Рецензії”, “Хроніка” тощо, ситуаційно з’являлися “Антропологія”, “Археологія козацької доби”, “Шедеври музейних та приватних збірок”. Специфічною особливістю видання був його зв’язок з численними кореспондентами на місцях – співробітниками музеїв, краєзнавцями, колекціонерами, які в рубриці “Повідомлення, інформація” мали змогу оперативно оприлюднити невеликі за обсягом інформації про власні знахідки, надходження до музеїв, цікаві предмети та збірки приватних осіб» [1, с. 3]. Комплекти журналу зберігаються в бібліотеках Полтавщини й різних міст України, також у Великобританії, Молдові, Німеччині, Росії, США.

1998 року у пресі публікуються замітки, які повідомляють про те, що «Археологічний літопис Лівобережної України», надрукований нещодавно видавничим центром «Археологія» накладом 500 примірників, є підтвердженням того, що полтавці вірні своєму краю, підтримують традиції давні й сьогоденні, уміють думати й аналізувати, шукати істину та творчо мислити [2, с. 1]. Здійснюючи огляд першого числа видання, Т. Серпневий пише, що воно «присвячене пам’яті історика, статистика, археолога Левка Падалки (1859–1927). Це ім’я тривалий час замовчувалося. Приємно, що дослідники справді зробили перший крок до цієї непересічної особистості, розставили у своїх розвідках зовсім нові, можливо, для когось несподівані, наголоси» [10, с. 6]. Також у публікації зазначається, що серед авторів наукового часопису були відомі полтавські просвітники: Петро Ротач, Віталій Ханко, Тарас Пустовіт, Володимир Коротенко, Володимир Мокляк. Автор публікації висловлює впевненість, що матеріали «Археологічного літопису Лівобережної України» викличуть зацікавленість у всіх шанувальників історії рідного краю. І так насправді сталося, адже й сьогодні цей часопис популярний серед студентів

і викладачів-краєзнавців, що підтверджують працівники читального залу періодичних видань бібліотеки імені М. А. Жовтобрюха ПНПУ імені В. Г. Короленка.

2002 року О. Тітков писав у полтавській пресі про те, що вийшло одинадцять номерів «Археологічного літопису Лівобережної України» до 11-ї річниці незалежності України, наголосив, що видання об’єднує довкола своєї проблематики значну міжнародну наукову спільноту [12, с. 3].

О. Б. Супруненко – директор Центру охорони та досліджень пам’яток археології управління культури Полтавської облдержадміністрації, заступник директора Державного підприємства Науково-дослідний центр «Охоронна археологічна служба України» Інституту археології НАНУ по Полтавській області, з 1997 року – науковий редактор полтавського наукового археологічного і краєзнавчого журналу «Археологічний літопис Лівобережної України» – потверджує, що робота у видавничому центрі «Археологія» була наполегливою, досить складною, але й результативною. На жаль, 2009 року центр припинив свою діяльність, не витримавши бюрократичних перепон. Залишив по собі унікальні плоди копіткої роботи відданих науці людей та зробив величезний внесок у розвиток видавничої справи Полтавщини й України.

Література

1. Археологічний літопис Лівобережної України : покажчик змісту наукового журналу за 1997–2001 рр. / уклад. А. В. Гейко, К. М. Мироненко, Р. М. Рейда ; автор вступ. ст. О. Б. Супруненко. – Полтава : Археологія, 2001.
2. Археологічний літопис – це здорово // Молода громада. – 1998. – 20 бер. (№ 12).
3. Більське городище – очима науковців // Вечірня Полтава. – 1996. – 30 серп. (№ 35).
4. Видавничий центр «Археологія» : буклет / авт. тексту О. Б. Супруненко, О. В. Тітков. – Полтава : Археологія, 1999.
5. Ісаєвич Я. Д. Друкарство і книговидання в Україні / Я. Д. Ісаєвич // Енциклопедія історії України: Т. 2: Г-Д / редкол. : В. А. Смолій (голова) [та ін.] ; НАН України, Інститут історії України. – К. : Наукова думка, 2004. – 688 с.
6. Карпенко Л. Полтавське книговидання часів незалежності / Л. Карпенко // Полтавський вісник. – 2018. – 23 серп. (№ 34).
7. Курочка Т. Минуле вже для нас не таємне / Т. Курочка // Молода громада. – 2000. – 24 берез. (№ 13).
8. Музеї, меценати, колекції // Зоря Полтавщини. – 2000. – 2 серп. (№ 122).
9. Нова книга про нашу історію : [Мурзін В., Ролле Р., Супруненко О. «Більське городище»] // Молода громада. – 1999. – 12 лют. (№ 7).
10. Серпневий Т. Перше число часопису / Т. Серпневий // Полтавська думка. – 1998. – 27 лют. (№ 9).
11. Супруненко О. Полтавському обласному центру археології – десять років / О. Супруненко // Полтава : Архітектура. Історія. Мистецтво : матеріали другої наукової конференції «Вайнгортівські читання», (Полтава, груд. 2003 р.) / за ред. В. Тригубова. – Полтава, 2003. – С. 47–48.
12. Тітков О. одинадцять номерів до 11-ї річниці Незалежності : [Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – № 1] // Вечірня Полтава. – 2002. – 22 серп. (№ 34).